

HOÀNG THỊ PHƯƠNG

GIÁO TRÌNH

HƯỚNG PHÁP CHĂM SÓC VỆ SINH TRẺ EM

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

HOÀNG THỊ PHƯƠNG

GIÁO TRÌNH
PHƯƠNG PHÁP CHĂM SÓC VỆ SINH TRẺ EM

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

ĐẠI HỌC HUẾ
TRUNG TÂM ĐÀO TẠO TỪ XA
PGS.TS. HOÀNG THỊ PHƯƠNG

GIÁO TRÌNH
PHƯƠNG PHÁP CHĂM SÓC
VỆ SINH TRẺ EM
(Tái bản lần thứ ba)

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

MỤC LỤC

	<i>Trang</i>
Lời nói đầu	8
Chương I.....	10
MỞ ĐẦU	10
1. Đối tượng và nhiệm vụ của vệ sinh trẻ em	10
1.1. Đối tượng của vệ sinh trẻ em.....	10
1.2. Nhiệm vụ của vệ sinh trẻ em	12
2. Cơ sở khoa học của vệ sinh trẻ em	13
2.1. Cơ sở phương pháp luận của vệ sinh trẻ em	13
2.2. Cơ sở tự nhiên của vệ sinh trẻ em.....	16
2.3. Cơ sở xã hội của vệ sinh trẻ em	17
3. Các phương pháp nghiên cứu của vệ sinh trẻ em.....	19
3.1. phương pháp điều tra.....	19
3.2. Phương pháp thực nghiệm.....	19
3.3. Phương pháp thống kê.....	20
3.4. Phương pháp tổng kết kinh nghiệm	20
4. Sơ lược quá trình chăm sóc và giáo dục trẻ em	20
4.1. Tình hình chăm sóc và giáo dục trẻ em trên thế giới.....	20
4.2. Tình hình chăm sóc và giáo dục trẻ em ở Việt Nam	24
4.3. Chiếm lược chăm sóc sức khoẻ ban đầu cho trẻ em.....	25
ChươngII NHỮNG KIẾN THỨC CƠ BẢN VỀ SINH HỌC	29
1. VI SINH VẬT.....	29
1.1. Khái niệm.....	29
1.2. phân loại và đặc điểm của vi sinh vật	29
1.3. phân phối vi sinh vật trong tự nhiên	33
1.4. Các phương pháp diệt khuẩn	35
2. Dịch tể học và miễn dịch học	36
2.1. Nhiễm khuẩn.....	36
2.2. Bệnh truyền nhiễm	39
2.3. Miễn dịch:	41
3. Kí sinh trùng	43
3.1. Khái niệm.....	43
3.2. Phân loại kí sinh trùng.....	43
3.3. Sinh sản và phát triển của kí sinh trùng	44
3.4. Đặc điểm của bệnh kí sinh trùng	45
3.5. Ảnh hưởng của kí sinh trùng đối với cơ thể.....	45
Chương III ĐẶC ĐIỂM QUÁ TRÌNH CHĂM SÓC TRẺ MẦM NON VÀ TỔ CHỨC ĐÁNH GIÁ SỨC KHOẺ TRẺ EM.....	46
1. ĐẶC ĐIỂM QUÁ TRÌNH CHĂM SÓC TRẺ MẦM NON.....	46
1.1. Giai đoạn trong bụng mẹ (trong tử cung).....	47
1.2. Giai đoạn sơ sinh.....	48
1.3. Giai đoạn bú mẹ	49

1.4. Giai đoạn nhà trẻ	51
1.5. Giai đoạn mẫu giáo	52
2. Tổ chức đánh giá sức khỏe trẻ em	53
2.1. Khái niệm sức khỏe.....	53
2.2. Phân loại sức khỏe.....	54
2.3. Tổ chức đánh giá sức khỏe trẻ em	54
Chương IV.....	58
CHĂM SÓC VÀ GIÁO DỤC VỆ SINH CHO TRẺ MẦM NON	58
1. VỆ SINH HỆ THẦN KINH.....	58
1.1. Tổ chức chế độ sinh hoạt hợp lý là cơ sở vệ sinh hệ thần kinh	58
1.2. Tổ chức chế độ sinh hoạt cho trẻ ở trường mầm non.	62
2. VỆ SINH THÂN THỂ CHO TRẺ MẦM NON.....	86
2.1. Vệ sinh da	86
2.2. Vệ sinh mắt.....	92
2.3. Vệ sinh cơ quan hô hấp và họng.....	93
2.4. Vệ sinh cơ quan tiêu hóa và bài tiết.....	96
3. TỔ CHỨC VỆ SINH QUẦN ÁO CHO TRẺ EM	98
3.1. Khái niệm “ vệ sinh quần áo”	98
3.2. Những yêu cầu cần đối với việc vệ sinh quần áo cho trẻ em.....	98
3.3. Tổ chức vệ sinh quần áo cho trẻ các lứa tuổi	99
4. GIÁO DỤC THÓI QUEN VỆ SINH CHO TRẺ MẦM NON	101
4.1. Khái niệm “ thói quen vệ sinh”.....	101
4.2. Nội dung giáo dục thói quen vệ sinh cho trẻ mầm non	103
4.3. Phương pháp và hình thức giáo dục thói quen vệ sinh cho trẻ mầm non	106
Chương V	112
TỔ CHỨC VỆ SINH TRONG GIÁO DỤC THỂ CHẤT CHO TRẺ MẦM NON	112
1. TỔ CHỨC VỆ SINH TRONG QUÁ TRÌNH LUYỆN TẬP CHO TRẺ.....	112
1.1. Tổ chức vệ sinh trong giờ thể dục và trò chơi vận động cho trẻ mầm non.....	112
2. GIÁO DỤC TƯ THỂ CHO TRẺ EM.....	114
2.1. Tư thế và vai trò của tư thế đối với cơ thể	114
2.2. Phân loại tư thế sai	115
2.3. Các biện pháp phòng ngừa sai lệch tư thế cho trẻ mầm non	116
3. RÈN LUYỆN CƠ THỂ CHO TRẺ BẰNG CÁC YẾU TỐ TỰ NHIÊN	118
3.1. Bản chất của sự rèn luyện cơ thể.	118
3.2. Các nguyên tắc rèn luyện	121
3.3. Các phương tiện và biện pháp rèn luyện cơ thể cho trẻ em.....	124
Chương VI:.....	135
TỔ CHỨC VỆ SINH MÔI TRƯỜNG	135
1. VỆ SINH KHÔNG KHÍ.....	135
1.1. Thành phần không khí tự nhiên	135
1.3. Các biện pháp vệ sinh không khí.....	140
2. Vệ sinh nước.....	141

2.1. Vai trò của nước đối với đời sống	141
2.2. Tiêu chuẩn vệ sinh của nước.	142
2.3. Các phương pháp cải tạo nguồn nước.....	143
2.4. Cung cấp nước cho trường mầm non.....	146
3. VỆ SINH MẶT ĐẤT	146
3.1. Nguyên nhân đất nhiễm khuẩn	146
3.2. Những biện pháp vệ sinh mặt đất.	147
4. VỆ SINH TRƯỜNG MẦM NON	147
4.1. Chức năng của trường mầm non.....	147
4.2. Các yêu cầu về quy hoạch và xây dựng trường mầm non	148
4.3. trang bị cho trường mầm non	151
4.4. Chế độ vệ sinh ở trường mầm non.....	152
Chương VII TỔ CHỨC ĐÁNH GIÁ CÔNG TÁC CHĂM SÓC VÀ GIÁO DỤC VỆ SINH CHO TRẺ Ở TRƯỜNG MẦM NON.	154
1. TỔ CHỨC ĐÁNH GIÁ CHẾ ĐỘ SINH HOẠT CỦA TRẺ Ở TRƯỜNG MẦM NON.....	154
1.1. Mục đích đánh giá.....	154
1.2. Nội dung đánh giá.....	154
1.3. Phương pháp đánh giá.....	155
2. TỔ CHỨC ĐÁNH GIÁ THÓI QUEN VỆ SINH CỦA TRẺ MẦM NON.	156
2.1. Mục đích đánh giá.....	156
2.2. Nội dung đánh giá.....	156
2.3. Phương pháp đánh giá.....	157
PHỤ LỤC	160
Phụ lục 1	160
1. CHỈ SỐ CÂN NẶNG CỦA TRẺ EM VIỆT NAM TỪ 0-36 THÁNG... 160	
2.CHỈ SỐ PHÁT TRIỂN CHIỀU CAO CỦA TRẺ EM VIỆT NAM TỪ 0 – 36 THÁNG	161
CHỈ SỐ PHÁT TRIỂN VÒNG ĐẦU CỦA TRẺ EM VIỆT NAM TỪ 0 – 36 THÁNG	162
4. CHỈ SỐ TRIỂN VÒNG NGỰC CỦA TRẺ EM VIỆT NAM TỪ 0 – 36THÁNG	163
5. CHỈ SỐ PHÁT TRIỂN VÒNG CÁN TAY CỦA TRẺ EM VIỆT NAM TỪ 0 – 36THÁNG	164
PHỤ LỤC 2	165
MẪU ĐÁNH GIÁ CHẾ ĐỘ SINH HOẠT CỦA TRẺ EM Ở TRƯỜNG MẦM NON.....	165
Phụ lục 3:.....	167
THANG ĐÁNH GIÁ THÓI QUEN VĂN HOÁ VỆ SINH CỦA TRẺ MẦM NON	167
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	168

Lời nói đầu

Trong xu thế đổi mới giáo dục nói chung và giáo dục mầm non nói riêng, việc nghiên cứu phương pháp chăm sóc và giáo dục trẻ ngày càng được coi trọng. Với quan điểm giáo dục tích cực, quá trình giáo dục trẻ em được coi các cơ hội mà nhà giáo có thể tạo ra cho trẻ. Đối với trẻ mầm non, cơ hội cho sự phát triển của trẻ được thể hiện một cách tích hợp giữa việc chăm sóc trẻ và ngược lại, trong quá trình chăm sóc trẻ không được quên nhiệm vụ giáo viên. Chính vì lẽ đó, bộ môn vệ sinh trẻ em với tư cách là một khoa học chăm sóc sức khỏe cho trẻ em chiếm một vị trí quan trọng trong chương trình đào tạo của các trường sư phạm mầm non.

Vệ sinh trẻ em là môn học nghiên cứu ảnh hưởng của môi trường đến sự phát triển và trạng thái sức khỏe của trẻ em. Dựa vào đặc điểm lứa tuổi, môn học đã xây dựng hệ thống các biện pháp nhằm củng cố sức khỏe của trẻ, phát triển cơ thể chúng một cách toàn diện, cân đối và tổ chức giáo dục trẻ hợp lý. Mục đích trẻ sẽ đạt được chủ yếu nhờ quá trình tổ chức cuộc sống trẻ một cách đúng đắn, phù hợp với đặc điểm lứa tuổi và điều kiện của gia đình và trường mầm non.

Giáo trình Phương pháp chăm sóc, vệ sinh trẻ em tập trung nghiên cứu và giải quyết các vấn đề có liên quan đến việc bảo vệ và củng cố sức khỏe của trẻ em từ 0 – 6 tuổi. Đó là những lý luận chung có liên quan đến cách nhìn khái quát về môn học được trình bày ở chương đầu bài; những nội dung có liên quan đến môi trường sống có ảnh hưởng đến sức khỏe được trình bày ở chương II, những kiến thức quan trọng về đặc điểm chăm sóc trẻ được trình bày ở chương III; các chương IV, V, VI trình bày những nội dung cụ thể về phương pháp chăm sóc và giáo dục vệ sinh cho trẻ mầm non, thông qua việc nghiên cứu chương VII, sinh

viên sẽ làm quen với cách đánh giá hiệu quả chăm sóc và giáo dục trẻ một cách khách quan.

Tất cả các nội dung trên đều được nghiên cứu và giải quyết dựa trên quan điểm duy vật biện chứng và tư tưởng khoa học của C.Mác – Lênin về con người và môi trường xung quanh cũng như bản chất của con người. Chính vì vậy, trẻ mầm non cũng được coi là chủ thể tích cực của môi trường sống. Sự phát triển của trẻ là do chính trẻ quyết định trong quá trình chúng học cách chủ động thích ứng với môi trường xung quanh nhờ sự giúp đỡ của người lớn thông qua các hoạt động vừa sức với trẻ.

Sự thay đổi của trẻ trong 6 năm đầu của cuộc đời diễn ra rất nhanh và tác động của môi trường (tự nhiên và xã hội) đến trẻ biến động không ngừng đã gây ra những khó khăn nhất định cho việc nghiên cứu và giải quyết các vấn đề chăm sóc và giáo dục trẻ nhỏ. Vì vậy mặc dù đã tham khảo nhiều tài liệu trong và ngoài nước, tập hợp các kết quả nghiên cứu và kinh nghiệm thực tiễn ... cũng không tránh khỏi những thiếu sót nhất định. Tác giả rất mong nhận được những ý kiến đóng góp của bạn đọc để giáo trình ngày càng được hoàn thiện hơn, góp phần tích cực vào quá trình chăm sóc và giáo dục trẻ mầm non

Chương I

MỞ ĐẦU

1. Đối tượng và nhiệm vụ của vệ sinh trẻ em

1.1. Đối tượng của vệ sinh trẻ em

Y học hiện đại có 2 nhiệm vụ chính, gắn bó mật thiết và có liên quan hữu cơ với nhau là chữa bệnh dự phòng. Y học chữa bệnh có chức năng phát hiện, chuẩn đoán và điều trị bệnh; hạn chế tử vong, biến chứng, phục hồi sức khoẻ và khả năng lao động sau khi bị bệnh. Y học dự phòng thực hiện phương châm “phòng bệnh hơn chữa bệnh” hướng tới việc quan tâm đến con người và sức khoẻ của họ nhằm kéo dài tuổi thọ, góp phần tăng năng suất lao động xã hội. Nó thể hiện tính tích cực trong việc bảo vệ sức khoẻ cho con người, không đợi mắc bệnh mới chữa, mà tìm ra nguyên nhân gây bệnh và tai nạn trong các hoạt động và sinh hoạt hàng ngày của con người. Do đó việc giải quyết bệnh tật và tai nạn có hiệu quả cao, có ý nghĩa kinh tế lớn, tiết kiệm được công sức, tiền của của nhân dân và đó cũng là quan điểm của nền y học xã hội chủ nghĩa - lấy y học dự phòng là chính

Y học dự phòng dựa trên thành tựu của nhiều bộ môn khoa học khác nhau như giải phẫu học, sinh lý học, vệ sinh học ... Trong đó, giải phẫu học là khoa học về cấu tạo và quy luật phát triển của cơ thể sống lành mạnh. Nó nghiên cứu những quy luật đó trong mối liên hệ với chức năng, nghĩa là hoạt động của các cơ quan, các hệ cơ quan và cơ thể nói chung. Nó nghiên cứu những quy luật làm cơ sở cho các quá trình sống của cơ thể. Vệ sinh học là khoa học về ảnh hưởng của các điều kiện sống đến sức khoẻ con người. Nó nghiên cứu những biện pháp nhằm ngăn ngừa các tác động bất lợi cho con người và tạo điều kiện để giữ gìn sức khoẻ cho họ.

Vệ sinh trẻ em là thành phần quan trọng của vệ sinh học. Vì vậy, dựa trên khái niệm “vệ sinh học” có thể xác định khái niệm “vệ sinh trẻ em” như sau: